

– Azt hiszem, bár indokolatlanul, az elmúlt időben nem szerepeltél újságunk hasábjain, és azonkívül, hogy az idén megjelent *Híd* című könyved, nem tudunk rólad semmit. Szóval, hogyan él most Temesi Ferenc?

– Számomra is újdonság: szeptembertől heti egy alkalommal újra szegedi lakos vagyok. Nyáron meghalt az édesapám, és édesanyám nagyon egyedül van, ezért gondoltam, hogy elvállalok a JATE-n egy stúdiumot, aminek a címe: A szépírásmestersége. A szakmát tanítom itt, azt, amit az írásból meg lehet, sőt meg is kell tanulni. Azt pedig, amit nem lehet megtanulni, azt nem tanítom, az vagy van, vagy nincs meg az emberekben. A tanítást nagy szeretettel csinálom, minden órán egyre többen vagyunk, gyarapszunk, de jó lenne, ha a létszámnövekedés megállna, mert túl sok emberrel már nem lehet közvetlenül, személyesen foglalkozni. Ezenkívül mostanában sokmindenbe belevágtam, például egy sorozatot szerkeszték a Duna Tévében, Asztaltársaság címen. Írókról, költőkről, táncosokról, festőkről, filmekről, zenészekről szól majd a műsor, amelynek alapkonceptiója a barátság, a személyes hitelesség, és a minőség.

Közben egy Bika című kisregényen is dolgozom, ami egy barátomról szól, aki görög, de itt nőtt föl. Hogy finoman fogalmazzak: rendkívül érdekes élete volt és van. Olyasfajta könyv ez az én pályámon – lehet, hogy szerénységtelenség ez a hasonlat –, mint Móricz Zsigmondnál A boldog ember. Korunk hőse fél lábbal a mennyországban, fél lábbal a sitten. A mai magyar korakapitalizmus dzsungelében, gengszterek között küzdve. Húsz éve ismerjük egymást, az első házasságánál én voltam a tanúja. Benne egy született mesélőt kaptam, nekem csak meg kell szerkeszteni a mesét.

– De nem riportkönyv lesz?

– Nem. Olyan könyv, aminek nem a valóság, hanem az igazság, a mese a célja.

– A *Híd* című könyvednek milyen a visszhangja?

– Kritikák jelennek meg, amelyeket én nem olvasok, inkább csak a barátaimtól hallok füleket. Úgy tudom, vannak akik nagy dolgozatokkal készülődnek, mostmár talán látják, hogy „ez” nem egy egykönyves szerző. Mert a Por után többen leírták, hogy én már nem tudok több nagyregényt írni. Hát itt van a cáfolat. Úgyhogy most megváltozott a megítélésem szakmai berkekben, ahol nem nagyon szeretnek engem.

– Gondolom, tudod, hogy miért?

– A Porról szóló kritikákat

„Történelmet mindenki tud csinálni, de megírni nagyon kevesen”

Temesi Ferenc íróval beszélget Podmaniczky Szilárd

elolvastam, kiválogattam a legrosszabakat, és jutalomjátékként közreadtam a 3. könyvben. Ezért persze sokan megharagudtak rám, hogy hogy lehet ilyet csinálni. Amire azt válaszoltam, hogy én nem vagyok céltábla, amibe nyilakat lövöldözhetnek,

én
visszalövök.

Ezek a szövegek megmaradnak, hogy íme, ez volt. De abból is botrány lett, hogy a volt barátaim leveleiből írtam meg az önéletrajzomat.

Most már nem keresem az összetűzéseket, ma már nem tenném meg, amit akkor. Úgy hiszem, hogy annak határait feszegettem, amit Magyarországon író merészelhet, és ez a kettő, speciel, nem tartozik azok közé, amit érdemes megtenni.

– Azóta mi változott meg benned? Mi az oka, hogy nem tennéd meg?

– A személyes érzékenységek miatt. Mert sok ember rettenetesen megsértődött, hogy a régi lélekállapotát, vagy akár a régi barátságunkat föltártam. Azért tettem, mert elárulták a barátságunkat, vagy önmagukat. Pedig nagyon óvatosan csináltam a válogatást. Van egy nejlonszányi levelem. Lehetett volna külön válogatást készíteni kritikusokból és irodalomtörténészekből. De nem tettem meg, és nem is fogom.

– Aki olvasta az „összeállításokat”, az elmondottakból tudhatja, hogy számodra milyen a rossz kritikus. De milyen a jó kritikus?

– Először is alázatosnak kellene lennie. Nem a szerzővel szemben – a szerző az le van ejtve –, hanem az irodalom és a mű iránt. Mert a mű mindig hatalmas erőfeszítések eredménye, és ehhez az eredményhez illelőn tisztelettel közeledni. Vagy legalább a könyveket olvassák el, mert sokszor csak belelapoznak, és mások kritikáira hallgatva alakítják ki a „sajátjukat”. Meg, mondjuk, tudni kéne írni, legalább majdnem olyan szinten, mint az írónak. Például Horváth János irodalomtörténetét regényként lehet olvasni, összetéveszthetetlen stílusa van. Nagyon kevés az olyan mai kritikus, akinek adok a véleményére. Őszintén szólva én már nem olvasok kritikákat, mert nem adnak semmit. Számomra a kritikusok fejedelme Baránszky Jób László volt; meghalt. Olyan dolgokat írt le a

Fotó: Móser Zoltán

Porról, hogy majdnem leszédültem a buszról.

Nincs miért kritikát olvasnom. Azt hiszem, minden író életében eljön az a szakasz, amikor azt mondja, nem, elég volt. 44 éves vagyok, túl sok új nótát nekem már nem húznak ebben a csárdában. Az új nótákat én találom ki. A kritikusnak majdnem olyan fegyverzettel kellene rendelkezni, mint egy írónak, és nem pedig azt számon kérni az írón, hogy ő, a kritikus nem lett író. Megpróbálják az embert víz alá nyomni, hogy nekem se sikerüljön, ha már nekik nem jött össze. A kritikusokkal való viszonyom most már teljesen egyoldalú: ők írhatnak rólam, de én nem foglalkozok velük.

– Az utóbbi években jónéhány író hagyta ott az íróasztalt a közéleti szereplésért – még ha nem is tartják ezt véglegesnek. Véleményed szerint hogyan lehet ezt az írói – ha írói – magatartást értékelni, értelmezni?

– Volt olyan idő, amikor az állattenyésztéstől kezdve a vízügyig minden gondot fel kellett vállalnia az írónak, amelyeket, hál’ istennek, a szociográfia, a politológia és más tudományok mára levettek a válláról. Csakhogy akkor egyik író sem volt parlamenti tag, most meg tele van a parlament írókkal, az elnökünk is az; de ez nem csak nálunk van így. A VI. Prózaírói Világszimpozíumon, ami Mexikóban volt ’91-ben, azt mondtam, hogy a prózaírás terén nem gyűmölcsöző út, ha valaki elmegy politikusnak. Történelmet mindenki tud csinálni, de megírni nagyon kevesen. Jőmagam csak annyira veszek részt a politikában,

amennyire az óhatatlanul is beleszüremlik a tárcáimba, bár igyekszem kiírtani belőlük, mert az emberek már nagyon unják ezt a témát; én is unom. Túl sok helyet foglal el, a médián keresztül beletelepszik az életünkbe, s megkeres minden egyéb lehetséges módot. Az előző kampányban még részt vettem, de a mostaniban nem fogok.

Az írónak nem lehet odaállnia semmiféle párthoz, az írónak nem szabad elfelejtenie, hogy az író természeténél fogva minden létező rezsimnek ellenfele, kritizálója – különben megszűnik írónak lenni. Akik most a politikával csalják az irodalmat, és majd vissza akarnak jönni az irodalomba, azok keserűen fogják tapasztalni, hogy nem megy.

Írónak lenni,

főként a mai időkben, nagyon nehéz. Ebbe beletartoznak az anyagi gondok, a kiadók tömeges tönkremenése, a terjesztés képtelensége.

A politikába belemerülni azért sem lehet, mert például nekem minden párthoz oda kéne állnom, mert mindenütt emberek vannak, és jót akarnak – ezt föltételezem én. Az egész palettát kell képviselni önmagadban, és úgy kell fölfognod az ország érdekeit.

– A „rendszerelváltás” után a legtöbb írónak az volt az első reflexiója, hogy azért került válságba a magyar irodalom, mert most már nincs mi ellen írni, nem lehet a sorok közé bújtatni a fricskákat, s egyáltalán, mintha nem lenne mi ellenében írni.

– Ez elég nevetséges. Ha valamikor, akkor most aztán van mit kritizálni. Ha csak az átmentéseket, a maffia terjeszkedését, a magánosítások körüli botrányokat, a gazdaság és a politika szemérmetlen, korakapitalista összefonódását, a kéz kezét mos ügyeket vesszük alapul, akkor igen is, hogy van miről írni. Most inkább arról beszélhetünk, hogy kevesebb értéke van a szónak. Az írók inkább azért rémültek meg egy kicsit, mert a szerepük – ami régen a félistenekéhez hasonlított – csökkent. Eddig az írók mondták ki a sorok között, amit nem lehetett kimondani; ez a játék folyt író és nép között, de a hatalom hunyorításával, jóváhagyásával. Amikor ez a szerep megszűnt, akkor ezzel együtt csökkent az írott szó értéke is. De irodalomra mindig is szükség lesz, mert ennél jobb egyszemélyes kommunikációt még nem találtak ki.

– Hogyan emelkedhetne az írott szó árszíja?

– Ugyanazt a szerepet már soha nem tudja betölteni. De talán akkor visszakaphat valamit, ha az írók magasabbról láttatják majd a féljelen, a félmúltat, az egész múltat. Még a mai napig nincs megírva az az ’56-os regény, amit várunk a magyar irodalomtól. Bár úgy tudom, egy barátom már írja. A neve Horváth Tamás, és mellel szegedi. Ha az író olyan emberként láttatja a múltat, aki benne van, de közben kívülről mutatja, és olyan kérdéseket tud föltenni, ami az embereket meggondolásra és kételkedésre készteti a jelennel szemben, akkor visszanyeri az írott szó a rangját.

Az emberek nem azért fordulnak el az irodalomtól, mert nem jelennek meg jó könyvek, hanem azért, mert nincs rá pénzük. Én még nem láttam olyan országot, amelyik beleéhezte magát a demokráciába. És ha valaki itt egy banán nélküli banánköztársaság alapjait akarja lerakni, akkor nincs tisztában a magyar nép jellegzetességeivel, amely nem tűri ezt a fajta politizálást. A demokrácia jólét, és szabadság. Tehát a nyomor és szabadság nem demokrácia. Úgy változhat meg az író szerepe, ha az emberek könyvet tudnak venni, ha nem lesz luxuscikk a könyv.

– November 29-én az ifjúsági házban lesz az ösbemutatója A Tánchos, a Muzsikás meg a Képmutogató című kétrészes táncprózáinak, amelyben te vagy (a szövegeiddel együtt) a Képmutogató. Hogyan kerültél ebbe a

nem mindennapi „vállalkozásba”?

A Muzsikás együttes keresett meg.

Az ő zenéjükhöz válogattam a szövegeket, főként a Hídből, de a Porból is, és néhány, külön erre az alkalomra írt szöveget olvasok fel. Hogy majd hogyan hat és épül egymásra zene, tánc és próza, ezzel még mi magunk is küszködünk, hiszen ilyen még nem volt.

– Milyen lesz a színpadkép?

– Színpadi látványosság: van négy zenész, egy táncospár, és egy ember, aki ott álldogál a mikrofon mögött. Az előadást rendező nélkül – ahogy a zenészek mondani szokták –, sokkal és vonóval hozzuk. Színpadilag akkor nyeri majd el teljes formáját, ha lesz – a vásári képmutogatók módjára – egy hajtogatható állvány, amin képek pereghetnek. Ez az állvány sajnos még nincs kész, nincs megfestve. Tehát én állok a színész helyén, és a saját szövegeimet olvasom föl. Különleges helyzet, mert ha az ember a saját szövegeit olvassa és téveszt, akkor az egy változat. Viszont ha a színész téveszt, az hiba. Rettenetesen szorongva várom a bemutatót, a sok közszereplés ellenér nem tudom megszokni a színpadot, mindig lámpaláz vagyok. A többiek azt mondják, hogy a negyvenedik előadás után megszokom, de én azt szeretném, ha a Tavaszi Fesztiválon a Várszínházban esetleg már egy színész lépne a helyemre.

– Ha valaki csak a címet látja és a szereposztást, nem adódnak félreértések abból, hogy a képmutogató eléggé kétértelmű szó?

– Én harcoltam a cím ellen, és mesemondót szerettem volna a képmutogató helyett, de leszavaztak. Viszont az író olyan ravaszdi, hogy addig nem nyugszik, amíg a címet is meg nem kaparintja, vagy legalább a műfaji meghatározást. A táncpróza már az én ötletem.

– Most, hogy újra – ha csak hetente egy napra is – szegedi lettél, milyennek látod a várost?

– Én mindig is szegedinek vallottam magam, szegedi írónak. A városból egyelőre annyit látok, hogy sokminden megváltozott: kocsmából bank lesz, pizzéria. De kezdem Szeged színét újra felfedezni. Örömmel látom, hogy a régi utcák visszakapták a neveiket. Mégis furcsa nekem ez a mostani szegedi világ, újra kell tanulnom az egész várost, annak ellenére, hogy nincs olyan zuga, amit én ne ismernék. Viszont amit átépítenek, lebontanak, azazal mindig elvesznek tőlem egy darabot.